

10. 12. 2003

ID: 22485

Hmotná odpovědnost

Odcizí-li třetí osoba pracovníku svěřené hodnoty, které je povinen vyúčtovat, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti pracovníka.

Odcizí-li třetí osoba pracovníku svěřené hodnoty, které je povinen vyúčtovat, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti pracovníka.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1358/2002, ze dne 25.2.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně J. R., zastoupené advokátem, proti žalované L. V., zastoupené advokátem, o 92.012,50 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp.zn. 13 C 1893/95, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem - pobočky v Liberci dne 2. října 2001 č.j. 29 Co 309/2001-230, tak, že rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se domáhala, aby jí žalovaná zaplatila 92.012,50 Kč s 16% úrokem "počínaje dnem podání žaloby". Žalobu zdůvodnila zejména tím, že žalovaná u ní pracovala na základě pracovní smlouvy ze dne 18.5.1993 jako prodavačka ve stánku "s prodejem tiskovin, tabákových výrobků apod." a že spolu s pracovní smlouvou s ní uzavřela též dohodu o hmotné odpovědnosti. Dne 20.11.1993 žalovaná nahlásila na Policii ČR vykradení stánku a odcizení tržby a zboží v hodnotě 20.500,- Kč. Dne 23.11.1993 pak byla na stánku provedena inventura, při níž byl zjištěn schodek na svěřených hodnotách ve výši 92.012,50 Kč. Žalovaná dne 23.11.1993 předala stánek jiné pracovníci a zjištěný schodek odmítla uhradit.

Okresní soud v Liberci rozsudkem ze dne 16.9.1998 (správně ze dne 24.9.1998) č.j. 13 C 1893/95-91 žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni 20.000,- Kč s 16% úrokem od 13.5.1997 do zaplacení, zamítl žalobu o zaplacení dalších 72.012,50 Kč s 16% úrokem z částky 92.012,50 Kč od 21.11.1995 do 12.5.1997 a z částky 72.012,50 Kč od 13.5.1997 do zaplacení a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Vycházel ze zjištění, že žalovaná pracovala u žalobkyně na základě pracovní smlouvy ze dne 18.5.1993 jako prodavačka ve stánku a že "součástí pracovní smlouvy byla i dohoda o hmotné odpovědnosti". Dne 20.11.1993 bylo na Obvodním oddělení Policie ČR L. - V. oznámeno vloupání do stánku, v němž pracovala žalovaná, a následně byla dne 23.11.1993 provedena inventura, při níž byl zjištěn schodek na svěřených hodnotách ve výši 92.012,50 Kč. Z provedených důkazů soud prvního stupně dále dovodil, že schodek "nesporně vznikl" ve výši 20.000,- Kč, která představuje tržbu, již žalovaná neodevzdala žalobkyni, neboť ji dne 19.11.1993 zapomněla na stánku; přihlédl přitom k rozporům ve výpovědi žalované o tom, co a za jakých okolností bylo ze stánku při vloupání oznámeném dne 20.11.1993 odcizeno. O zbývající části schodku soud prvního stupně dovodil, že žalobkyně v tomto směru neunesla důkazní břemeno, neboť podle znaleckého posudku Ing. E. D. "pro závažné chyby v účetnictví nebylo možné stav fyzický se stavem účetním

porovnat".

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci usnesením ze dne 20.4.1999 č.j. 29 Co 113/99-113 rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o zamítnutí žaloby a o náhradě nákladů řízení zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení a vyslovil, že "v části žalobě vyhovující ohledně částky 20.000,- Kč s příslušenstvím zůstává rozsudek nedotčen". Odvolací soud dospěl k závěru, že "na jednotlivých listech" kontrolní inventury sice chybějí podpisy žalobkyně "jako orgánu provádějícího kontrolní inventuru" jak to vyžaduje ustanovení § 30 odst.1 zákona č. [563/1991](#) Sb., že však "tato závada" nepostačuje k tomu, aby "inventura byla prohlášena za neprůkaznou". Je totiž třeba přihlédnout k tomu, že žalovaná nepřednesla žádné námitky "co do provedení fyzického soupisu zásob a jeho správnost vlastním podpisem stvrdila". Inventurní výsledek lze podle názoru odvolacího soudu prokázat, zjistí-li se, jaké hodnoty v podobě zboží určeného k oběhu byly převzaty, kolik bylo v inventurním období odvedeno peněz v tržbách a kolik zboží, případně hotovosti bylo zjištěno fyzickou inventurou. Protože "pouhý odkaz na formální náležitosti dokladu z hlediska požadavku předpisů účetnictví" nepostačuje k závěru, že se "nezdařilo prokázat konkrétní inventurní výsledek", je třeba se věcí zabývat "z hlediska žaloby, k ní nabízených důkazů o pohybu zboží a tržeb ve sledovaném inventurním období, a to za příbrání revizního znalce".

Poté, co provedl další dokazování, zejména důkaz znaleckým posudkem Ing. V. Z., Okresní soud v Liberci usnesením ze dne 6.4.2001 č.j. 13 C 1893/95-205 řízení ohledně částky 10.519,10 Kč z důvodu částečného zpětvzetí žaloby zastavil a rozsudkem ze dne 6.4.2001 č.j. 13 C 1893/95-206 žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni 61.494,40 Kč (správně 61.493,40 Kč) s 16% úrokem od 13.5.1997 do zaplacení a "na účet" advokáta JUDr. R. E. náhradu nákladů řízení ve výši 43.238,- Kč, a zamítl žalobu o zaplacení úroků z prodlení ve výši 16% z částky 92.012,50 Kč od 21.11.1995 do 12.5.1997 a z částky 10.519,10 Kč od 13.5.1997 do zaplacení. Ze znaleckého posudku Ing. V. Z. soud prvního stupně zjistil, že schodek na svěřených hodnotách činí za rozhodné inventurní období 81.493,38 Kč, a dovedl, že žalovaná neprokázala, že by schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jejího zavinění. Námitky žalované proti závěrům znaleckého posudku Ing. V. Z. soud prvního stupně odmítl s odůvodněním, že vychází ze znaleckého posudku Ing. E. D., které byly vyvráceny revizním znaleckým posudkem. Protože o povinnosti žalované zaplatit 20.000,- Kč s příslušenstvím bylo již pravomocně rozhodnuto, je žalovaná povinna zaplatit žalobkyni zbývajících 61.493,40 Kč s příslušenstvím.

K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem - pobočka v Liberci rozsudkem ze dne 2.10.2001 č.j. 29 Co 309/2001-230 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku, kterým bylo žalobě vyhověno a změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení tak, že žalované uložil, aby zaplatila žalobkyni na této náhradě 33.719,- Kč "u" advokáta; současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud dovedl, že "existence schodku ve výši ověřené posudkem znalce je prokázána" a že za řízení před soudem prvního stupně "nevyšlo najevo nic, co by mohlo vést k závěru o spoluzavinění žalobkyně na tomto manku, zejména pokud jde o kvalifikační předpoklady odvolatelky". Odvolací námitky, kterými žalovaná zpochybňovala závěry znaleckého posudku Ing. V. Z. (zejména tvrzení o "zfalšování" dodacích listů o množství a druhu zboží), odvolací soud odmítl s odůvodněním, že jde o nové skutečnosti, které přes poučení podle ustanovení § 119a o.s.ř. neuplatnila před soudem prvního stupně a které proto nejsou způsobilým odvolacím důvodem. Protože odvolací soud neshledal důvody ani pro mimořádné snížení náhrady škody podle ustanovení § 183 zák. práce, je rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vyhovění žalobě správný.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že odvolací soud považoval za prokázaný schodek na svěřených hodnotách ve výši 81.493,38 Kč, ačkoliv nebyla provedena inventura a ani soupis zboží při uzavření dohody o hmotné odpovědnosti a žalobkyně tedy neprokázala stav zboží, za něž žalovaná převzala hmotnou odpovědnost. Žalovaná současně poukazuje na to, že vedené účetnictví není v souladu "s postupy účtování", že u některých dodacích listů chybí podpisy odpovědné osoby a že součty příjmů a výdajů provedených při kontrole se odlišují od součtů "v předložené knize". Žalovaná dále odvolacímu soudu vytká, že se nedostatečně zabýval vloupáním do stánku. Bylo prokázáno, že ke vloupání došlo dne 20.11.1993; pachatel tohoto vloupání umožnil, aby neznámý pachatel odnesl další zboží, čímž "zavinil vznik další škody", a znemožnil žalobkyni uplatnit náhradu škody z titulu hmotné odpovědnosti. Odvolací soud se podle názoru žalované rovněž náležitě nezabýval tím, zda žalobkyně vytvořila řádné pracovní podmínky pro žalovanou, "a tím splnila jeden z předpokladů uplatnění náhrady škody z titulu dohody o hmotné odpovědnosti". Žalovaná navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř.) a že jde o rozsudek, proti němuž je dovolání přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř., přezkoumal napadený rozsudek bez jednání (§ 243a odst.1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je převážně opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba posuzovat i v současné době - vzhledem k tomu, že ke vzniku schodku na hodnotách svěřených k vyúčtování mělo dojít v listopadu 1993 - podle zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. [88/1968](#) Sb., č. [153/1969](#) Sb., č. [100/1970](#) Sb., č. [20/1975](#) Sb., č. [72/1982](#) Sb., č. [111/1984](#) Sb., č. [22/1985](#) Sb., č. [52/1987](#) Sb., č. [98/1987](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. [3/1991](#) Sb., č. [297/1991](#) Sb., č. [231/1992](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb., č. [590/1992](#) Sb. a č. [37/1993](#) Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31.5.1994 (dále jen "zák. práce").

Podle ustanovení § 176 odst.1 věty první zák. práce převzal-li na základě dohody o hmotné odpovědnosti pracovník odpovědnost za svěřené hotovosti, ceniny, zboží, zásoby materiálu nebo jiné hodnoty, které je povinen vyúčtovat, odpovídá za vzniklý schodek. Podle ustanovení § 176 odst.3 zák. práce se pracovník zproští odpovědnosti zcela, popřípadě zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.

Odpovědnost pracovníka za schodek na svěřených hodnotách, které je povinen vyúčtovat, patří ke zvláštnímu druhu pracovněprávní odpovědnosti za škodu. Odpovědnost za tuto škodu vzniká, prokáže-li organizace nebo zaměstnávající občan (dále jen "zaměstnavatel"), že uzavřel s pracovníkem platnou dohodu o hmotné odpovědnosti, a že na hotovosti, ceninách, zboží, zásobách materiálu nebo jiných hodnotách (dále jen "hodnotách"), které pracovníku svěřil k vyúčtování, vznikl schodek. Zavinění pracovníka na vzniku škody zaměstnavatel není povinen prokazovat (srov. § 172 odst. 3 zák. práce); pracovník se však ve smyslu ustanovení § 176 odst.3 zák. práce odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách zproští zcela, popř. zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění.

Schodek jako jeden z předpokladů odpovědnosti pracovníka podle ustanovení § 176 a násl. zák. práce vyjadřuje skutečnost, že chybí hodnoty, které se hmotně odpovědný pracovník zavázal

vyúčtovat. Zpravidla bývá zjišťován inventarizací jako inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným (nižším) stavem majetku a závazků (srov. § 29 odst. 1 zákona č. [563/1991](#) Sb., o účetnictví). Není-li schodek zjištěn (prokázán) inventarizací, neznamená to bez dalšího, že by zaměstnavatel neměl proti odpovědnému pracovníku nárok na náhradu škody podle ustanovení § 176 zák. práce; zaměstnavatel však musí, má-li být jeho žaloba úspěšná, jinými důkazními prostředky prokázat stav hodnot, které pracovník převzal k vyúčtování, a skutečnost, že došlo ke škodě (schodku) na svěřených hodnotách.

Podle ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. [563/1991](#) Sb., o účetnictví, skutečné stavy majetku a závazků se zjišťují inventurou fyzickou u majetku hmotné povahy, popřípadě nehmotné povahy, nebo dokladovou u závazků a u ostatních složek majetku, u nichž nelze provést fyzickou inventuru; tyto stavy se zaznamenávají v inventurních soupisech, které musí být podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace.

V posuzovaném případě byl žalované - jak bylo zjištěno v řízení před soudy - předán k vyúčtování majetek hmotné povahy. Provedení fyzické inventury je ohledně tohoto majetku základním předpokladem k tomu, aby mohl být zjištěn stav hodnot, které pracovník převzal k vyúčtování, a stav hodnot, které pracovník zaměstnavateli vyúčtoval, a aby mohl být stanoven inventarizační rozdíl mezi stavem majetku a závazků v účetnictví a skutečným stavem majetku a závazků. Stavy majetku (hodnot) se zaznamenávají v inventurních soupisech, u nichž zákon jako jejich formální náležitost požaduje, aby byly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace.

Z žádného zákonného ustanovení neplyne, že by fyzické inventuře (provádění inventurních soupisů) musel být obligatorně přítomen hmotně odpovědný pracovník; nepřítomnost hmotně odpovědného pracovníka při zjišťování skutečných stavů majetku a závazků může mít s ohledem na okolnosti případu význam z hlediska hodnocení průkaznosti a věrohodnosti inventurních soupisů jako důkazu ve smyslu § 132 o.s.ř., tato nepřítomnost sama o sobě však nečiní fyzickou inventuru ani inventarizaci neprůkaznou. Požadavek, aby inventurní soupisy byly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace, představuje za této situace jediný průkaz toho, že fyzická inventura byla skutečně provedena a jaký byl její výsledek. V případě, že inventurní soupisy nebyly podepsány osobou odpovědnou za provedení inventarizace, je třeba z ustanovení § 30 odst.1 zákona č. [563/1991](#) Sb., o účetnictví, dovodit, že je neprůkazná celá inventarizace, která z takových soupisů vycházela.

V projednávané věci bylo zjištěno (a dovolatelka toto zjištění nezpochybňuje), že inventarizační soupisy, vyhotovené při inventarizaci provedené ke dni 23.11.1993, nebyly podepsány osobou, odpovědnou za provedení inventarizace; okolnost, že byly podepsány žalovanou a pracovnící žalobkyně, která od žalované stánek převzala, uvedený nedostatek inventarizačních soupisů nemohou odstranit. Za této situace proto nemůže být správný názor odvolacího soudu, podle kterého nedostatek podpisu osoby odpovědné za provedení inventarizace na inventarizačních soupisech nepostačuje k tomu, aby "inventura byla prohlášena za neprůkaznou". Uvedený nedostatek ve skutečnosti způsobil neprůkaznost celé inventarizace a bylo tedy - jak uvedeno již výše - na žalobkyni, aby prokázala vznik škody (schodku) jinými důkazními prostředky.

O výši schodku na svěřených hodnotách vypracoval znalec Ing. V. Z. za řízení před soudem prvního stupně znalecký posudek, v němž schodek vyčíslil ve výši 81.493,38 Kč. Při zpracování posudku

vycházel z dokladů, předložených žalobkyní (žalovaná žádné vlastní podklady nepředložila a podle svého tvrzení je ani nemá v držení), a svůj závěr založil - jak vyplývá z obsahu posudku - na předpokladu, že "výchozí stav zásob zboží na stánku byl nulový", a na tom, že jednotlivé podpisy žalované na dodacích listech "firmy 7. a Z." jsou pravé a budou žalovanou "akceptovány", že jednotlivé údaje dodacích listů "vlastní firmy Z." jsou pravdivé a že údaje o odvedených tržbách jsou pravdivé a úplné.

O tom, jaký byl "výchozí stav zásob zboží na stánku", tedy jaké hodnoty převzala žalovaná k vyúčtování dne 18.6.1993, kdy začala na stánku pracovat, uvedly účastnice rozdílná tvrzení. Oproti tvrzení žalobkyně, že předávací inventura nebyla provedena, neboť stav zboží na stánku byl "nulový", žalovaná uvedla (srov. například její výpověď před soudem prvního stupně při jednání dne 16.9.1998), že dne 18.6.1993 již bylo zboží na stánek "navezeno" a že neví, v "jakém rozsahu". Dokazování k odstranění uvedeného rozporu v tvrzeních účastnic soudy neprovedly, a nebylo možné bez dalšího vycházet z toho, že "výchozí stav zásob zboží na stánku byl nulový" jen proto, že to uvedla žalobkyně a že takový závěr musel být pro žalovanou "příznivý", aniž by bylo objasněno, jak se "výchozí stav zásob zboží na stánku" projevil v dodacích listech nebo v jiných dokladech.

Dalšími předpoklady, na nichž znalec Ing. V. Z. založil svůj závěr o výši schodku, se soudy rovněž nezabývaly. Nebylo proto možné spolehlivě dovodit, zda schodek vznikl v takové výši, jak byl vyčíslen ve znaleckém posudku. Závěr odvolacího soudu o výši prokázaného schodku na svěřených hodnotách tedy vychází ze zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.

Odvolací soud dále dovodil, že dokazováním nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by mohly vést k "závěru o spoluzavinění žalobkyně na manku", tedy - řečeno jinak - skutečnosti, pro které by se žalovaná zprostila alespoň zčásti své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách ve smyslu ustanovení § 176 odst.3 zák. práce.

S odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že podle obsahu spisu nemůže být důvodem pro zproštění odpovědnosti žalované za schodek nedostatek její kvalifikace. Za schodek, který vznikl bez zavinění hmotně odpovědného pracovníka, se však podle ustálené judikatury soudů, považuje takový schodek, který vznikl v důsledku úmyslného jednání třetích osob odcizením svěřených hodnot (srov. například Stanovisko k uplatňování ustanovení zákoníku práce o odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat, uveřejněné pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1976, str. 68-69 a 80).

V projednávané věci bylo již za řízení před soudem prvního stupně zjištěno, že žalovaná dne 20.11.1993 na Obvodním oddělení Policie ČR L. - V. oznámila vloupání do stánku, v němž pracovala, že podle jejích údajů byly ze stánku odcizeny peníze (ve výši asi 20.000,- Kč) a zboží (všechny cigarety v hodnotě asi 5.000,- Kč) a že usnesením ze dne 20.10.1994 ČVS: ORLI-0161/VE-94 byla věc trestného činu krádeže odložena, neboť se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující konat trestní stíhání proti určité osobě.

Odcizí-li třetí osoba pracovníku svěřené hodnoty, které je povinen vyúčtovat, nemá zavinění třetí osoby samo o sobě za následek zánik hmotné odpovědnosti pracovníka. Pracovník se však za této

situace zproští své odpovědnosti za schodek, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění, například proto, že pachatel vloupání prokazatelně vytvořil takovou situaci, která hmotně odpovědnému pracovníku bránila se svěřenými hodnotami hospodařit a je opatrovat. Z hlediska zavinění hmotně odpovědného pracovníka musí být zvažováno i to, zda porušením svých pracovních povinností neumožnil takové jednání třetích osob (například tím, že svěřené hodnoty neuložil na bezpečném místě nebo že tam zanechal hodnoty, které měl správně odvést).

Odvolacímu soudu je třeba vytknout, že se při úvaze, zda se žalované podařilo ve smyslu ustanovení § 176 odst.3 zák. práce zprostit alespoň zčásti své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách, věci z uvedených hledisek nezabýval, přestože rozhodné skutečnosti byly v tomto směru tvrzeny a ačkoliv i znalec Ing. V. Z. ve svém posudku upozornil, že v jím stanoveném schodku je zahrnuta i "hodnota případných odcizených věcí ze stránku". Závěr odvolacího soudu, že žalované se nepodařilo zprostit se své odpovědnosti za schodek na svěřených hodnotách ani zčásti, je proto předčasný.

Důvodná není námitka žalované, kterou odvolacímu soudu vytýká, že se nezabýval tím, zda žalobkyně vytvořila řádné pracovní podmínky pro žalovanou "a tím splnila jeden z předpokladů uplatnění náhrady škody z titulu dohody o hmotné odpovědnosti". Z obsahu spisu vyplývá, že žalovaná za řízení před soudy nic takového netvrdila a že z výsledků dokazování ani nevyplývaly žádné poznatky, které by mohly nasvědčovat tomu, že žalovaná neměla pro výkon práce vytvořeny podmínky pro řádné nakládání se svěřenými hodnotami. Protože v dovolání nelze uplatnit nové skutečnosti ve věci samé (srov. § 241a odst.4 o.s.ř.), dovolací soud k této námitce nepřihlédl.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky proto napadený rozsudek podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o.s.ř. zrušil a věc podle ustanovení § 243b odst.3 věty první o.s.ř. vrátil Krajskému soudu v Ústí nad Labem k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)